

A női labdarúgás története: Európa, mint a sportág bölcsője

The history of women's football: Europe, the cradle of this sport

Déri Diána

ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

.....

Absztrakt: 120 éve, 1895. március 23-án rendezték az első hivatalos női labdarúgó mérkőzést Londonban. A tanulmány áttekintést kíván nyújtani arról, milyen utat járt be ez alatt a több mint egy évszázad alatt a női labdarúgás. Jelen vizsgálat célja kettős: egyrészt az európai és a magyar labdarúgás történetét elemezve próbálja bemutatni a sportág fejlődését, másrészt valamennyi UEFA tagország (N=54) adatait alapul véve, keresztmetszeti vizsgálat által kívánja összefoglalni a női labdarúgás jelenlegi helyzetét. A vizsgálat módszere dokumentumelemzés és statisztikai adatfeldolgozás. Eredményeink alapján elmondható, hogy az elmúlt szezonokban folyamatos növekedés figyelhető meg a női labdarúgók számában. A női labdarúgás fejlődése ugyanakkor nem kizárólag sportszakmai, de nagymértékben társadalmi, gazdasági kérdés is.

Kulcsszavak: női labdarúgás, labdarúgás története

Abstract: It was more than 100 years ago, on 23 March 1895 when the first official women's football match was held in London. The study intends to give an overview about the long way come in by women's football during more than a century. The objectives of the present research are twofold: on the one hand, by analyzing the history of the European and the Hungarian football an attempt is made to explain the evolution of this sport. On the other hand, in a cross-sectional study based on the data given by all member countries of the UEFA (N=54) it is intended to summarize the present situation of women's football. The methods of the research are document analysis and data analysis. According to our results, in the last seasons continuous growth can be observed in the number of female football players. Nevertheless, the development of women's football does not only have a sport professional dimension, but a social and economic one as well.

Keywords: women's soccer, history of soccer

.....

Bevezetés

120 éve, egészen pontosan 1895. március 23-án rendezték az első hivatalos női labdarúgó mérkőzést Londonban, Észak és Nyugat csapata között (Lee, 2008; <http://fifa.com>). Az azóta eltelt több mint egy évszázad alatt a „gyengébb” nem hatalmas utat járt be és bár a változások lassúak voltak, de számukra is széles körben megnyíltak a sportolási lehetőségek (Hargreaves, 1994).

Ha visszatekintünk az első (modern) nyári olimpiára (1896), azt látjuk, hogy mindösszesen 9 sportágban hirdettek győztest, azonban ezek egyike sem volt csapatsportág. Ennek oka az volt, hogy a

közép- és felsőbb osztálybeliek ízlésének leginkább az egyéni sportágak feleltek meg. Ezzel szemben a kor legdinamikusabban fejlődő sportága a labdarúgás volt, amely bázisát főként diákok, később alsó osztálybeli munkások alkották. A kialakuló labdarúgó csapatok mögött jól körülhatárolható társadalmi csoportok (vallási, etnikai, stb.) álltak (Horne és mtsai, 2012).

A nők ekkor még részt sem vehettek az Olimpián, őket 1900-tól engedték versenyezni. Pierre de Coubertin báró, a modernkori olimpiai játékok alapítója rosszállása ellenére (1935. augusztus 4.): „Én személy szerint nem helyeslem nők részvételét a nyilvános versenyeken, ami nem jelenti feltétlenül azt, hogy

ők egy sor sportágot nem művelhetnek, csak éppen nem nyilvánosan bemutatva. Az olimpiai játékokon szerepük kiváltképp az lehet – miképp a régi lovagi tornákon –, hogy megkoszorúzzák a győzteseket.”

Az első időszakban a labdarúgás is kizárólag a férfiak kiváltsága volt. A labdarúgó mérkőzések egy dologban bizonyosan követték a vallási szertartások mintáját: a nők mindkét esetben „nézőként” jelen lehettek ugyan, de részt nem vehettek (Mason, 1989).

A XX. század elején a nők már készen álltak arra, hogy küzdjenek jogaikért, elsősorban választójogukért: sorra bontakoztak ki a szüfrazsett-mozgalmak. Nem telt el sok idő, hogy a sportpályákon megjelenő sztereotípiákat és korlátokat is le akarják dönteni. McCrone (1988) szerint *„a testnevelő tanárok voltak inkább lelkes feministák, nem az „egyszerű” szabadidős sportolók. Valószínűleg ők karrierjük miatt ismerték fel hamarabb a női egyenjogúságért folytatott harc fontosságát”*.

„A sport kapcsán nem másról van szó, mint a női és férfi szerepek újrafogalmazásáról; a „nőiességhez” és a „férfiassághoz” kapcsolódó tulajdonságok, értékek és normák átcsoportosításáról” – állítja Bodnár (2003).

Ugyanakkor Guttmann (1991) redukcionista megközelítésnek tartja a viktoriánus nők sporttevékenységét a feminizmusra visszavezetni, ezért el is veti ezt az érvelést.

Holott valóban gyakran hallani: „A labdarúgás nem nőknek való.”, „Miért focizik egy lány?”. Jelen vizsgálat a kérdést a másik oldalról közelíti meg: miért is ne focizhatna egy lány, és tulajdonképpen hányan is űzik ezt a sportágot.

Célom, hogy bemutassam azt az utat, amelyet be kellett járni ahhoz, hogy a női labdarúgás is elismert sportággá váljon. A kutatás újszerűségét az adja, hogy bár a nők sportban elfoglalt helyzetéről születtek különböző megközelítésű elemzések, azonban kifejezetten a női labdarúgás területének tudományos feldolgozása egyelőre hiányos.

Anyag és módszerek

A vizsgálat egyrészt dokumentumelemzés, másrészt statisztikai adatfeldolgozás igénybevételével történt. A dokumentumelemzés során, a módszer sajátosságaiból adódóan – tekintettel arra, hogy több mint egy évszázad alatt lezajlott folyamatot vizsgáltam – főként szekunder adatgyűjtést alkalmaztam. Ugyanakkor az egykori beszámolókon,

sajtóorgánumon alapuló tanulmányok, cikkek, könyvek mellett az elemzés tárgya volt például korabeli rádióbeszéd és internetes publikációk is.

A női labdarúgás jelenlegi helyzetének keresztmetszeti vizsgálatához az Európai Labdarúgó Szövetség (UEFA) által publikált, valamennyi UEFA tagországra (N=54) vonatkozó adatsor (<http://uefa.com>) szolgált kiindulásként. Az adatfeldolgozáshoz SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Statistics 17.0 programot használtam. A jellemzéshez leíró statisztikai módszert alkalmaztam. Az összefüggések vizsgálata Pearson-típusú korrelációs vizsgálattal történt $p < 0,05$ szignifikancia-küszöb mellett.

Eredmények

A női labdarúgás rövid története

Kezdetek

Húsz évvel az első hivatalos női labdarúgó mérkőzést követően Londont teljesen felforgatta az I. Világháború: a férfiak a gyárak helyett a harcmezőn szolgáltak a hazát, a városok szinte teljesen kiürültek. A kialakult helyzetben a nők kényszerültek betölteni a férfiak helyét az élet szinte minden területén. Gyorsan felmerült a kérdés: ha a gyárban megállják a nők a helyüket, miért ne lenne ez így akár a labdarúgó pályákon is?

1920 karácsony másnapján, az Everton stadionjában (Goodison Park) 53.000 (!) szurkoló gyűlt össze, hogy megnézzék Lily Parrrt és csapattársait. Egyértelművé vált, hogy a női labdarúgás sokkal több, mint női szeszély.

Dick, Kerr & Co volt annak a lőszergyárnak a neve, amely a csapatot adta. A gyár egyik munkása, Grace Sibbert – akinek a férje szintén fogságban volt – gondolt először arra, hogy a labdarúgást nem sajátíthatják ki a férfiak és mérkőzést szervezett a gyár férfi és női munkásai között. Tekintettel arra, hogy a hölgyek meglepően jól játszottak, egy mérész dolgot talált ki. Alfred Frankland, a gyár egy tisztviselője közreműködésével jótékonysági mérkőzést szervezett a Dick, Kerr's Ladies női csapatának részvételével a sebesültek, a hadiárvak és hadiözvegyek megsegítése céljából. Valószínűleg ő maga sem gondolta, hogy ezzel a lépésével kiszabadítja a szellemet a palackból. 10.000 ember váltott jegyet erre a mérkőzésre 1917 karácsonyán. A mérkőzésből 200 angol font bevétel származott, amely körülbelül 16 millió Ft-nak felel meg mai árfolyamon. A hölgyek további mérkőzéseken gyűjtöttek

pénzt, miközben már Anglia nem-hivatalos Nemzeti Tizenegyeként tekintettek rájuk.

A Dick, Kerr's Ladies csapata volt az első, amely villanyvilágításos mérkőzésen játszott, *Winston Churchill* külön engedélyével. *Frankland* pedig fehérre festette a barna bőrlabdát, hogy jobban láthassák.

A csapat sikerei egyenes úton vezettek egy nemzetközi bemutató mérkőzés megszervezéséhez. Franciaország Női Sport Szövetségének csapatával 25.000 néző előtt játszottak a prestoni Deepdale-ben. Ezt további mérkőzések követték a két csapat között és a játékosok, főleg *Lily Parr*, hírességgé váltak, rendszeresen írtak róluk az újságírók. Mindenki látni akarta a csapatot.

Nehézségek

Azok, akik nem nézték jó szemmel a női labdarúgás népszerűsödését, ezt azzal indokolták, hogy túl veszélyes egészségügyi szempontból.

Az Angol Labdarúgó Szövetség, amely a női foci popularitása miatt a férfi labdarúgás népszerűségvesztésétől tartott, 1921. december 5-én megtiltotta a női mérkőzéseket a labdarúgó pályákon. Nem számított, hányan voltak kíváncsiak a női mérkőzésekre és az sem, hogy milyen nemes célt szolgáltak, csak a férfi labdarúgás gazdasági érdekeit tartották szem előtt. A nemzeti szövetségek ellenséges hozzáállása volt az egyik fő ok, amely gátolta a női labdarúgás fejlődését (*Williams*, 2007, 2014).

Időközben a Dick, Kerr & Co megváltoztatta a nevét English Electric Ltd.-re és innentől kezdve nem támogatta a női csapatot, még a névhasználatot sem engedélyezte. A csapat Preston Ladies néven szerepelt tovább egészen 1965-ig. *Lilly Parr*, aki a modern női futball kialakulásáig egyértelműen a világ legjobb női játékosa volt, 1951-ben hagyta abba a labdarúgást, szélsőként is egyedülálló módon 900 gólt szerezve pályafutása során. Bár 1969-ben létrejött az Angol Női Labdarúgó Szövetség, a tiltás még két évig érvényben volt, egészen addig, amíg az UEFA előírta a (férfi) labdarúgó szövetségeknek, hogy engedélyezzék a játék jogosultságot a női csapatoknak. További 12 év telt el addig, míg az Angol Női Labdarúgó Szövetség beolvadhatott az Angol Labdarúgó Szövetségbe.

A holland és a német szövetség az angolhoz hasonló döntéseket hozott, míg Európa más országaiban, mindenekelőtt Olaszországban és az északi államokban akadály nélkül fejlődhetett a női

labdarúgás.

Napjainkban az Egyesült Államok mellett Németország számít a női labdarúgás modell-országának, ahol minden úgy működik, ahogy kell. Pedig a német kezdetek elképesztőek. Bár a német nők a XX. század elejétől fociznak, de a lakosság helytelenítette, ha egy nő sportolt. A „sportos lány” nem volt divatos egészen 1920-ig, amikor a nők saját klubokat alapítottak. 1955-ben a Német Labdarúgó Szövetség (DFB) deklarálta, hogy a nők számára nem engedik sportklubok alapítását, mivel a nők gyengék és ha sportolnak, egész biztosan súlyos sérüléseket szenvednek. Az elnökség 1955-ben határozatot hozott, miszerint: „...a labdarúgás küzdősport... a nő valódi természetének ellentmond... testében és lelkében elkerülhetetlenül kárt okoz... a szülőképességet is csorbítja...”. Bár 1960-ban felmerült a Német Női Labdarúgó Szövetség felállításának gondolata, ez azonban csak terv maradt. A DFB végül csak 1970. október 30-án engedélyezte hivatalosan a női labdarúgást, igaz módosított szabályokkal. A lányok csak meleg időben játszhattak, tilos volt stoplis cipőt hordaniuk, a mérkőzés 70 percig tartott és a labda is kisebb és könnyebb volt.

Közép-Európában hasonló tendenciák figyelhetők meg. A reformszellemű húszas évek Ausztriában is olyan korszakot hoztak, amelyben színre léphetek a társadalmi emancipáció különféle kísérletei. Ezt követően azonban már a nemzetiszocializmus időszakában szóba sem jöhetett a nők előretörése a férfiak által uralt sportágakban, s ugyanez volt a helyzet a második világháború utáni, úgynevezett újjáépítési periódus nehéz éveiben (*John*, 1995).

Fellendülés

A női labdarúgás fejlődésében a kulcsfontosságú lépést 1971-ben tette meg az UEFA. Megijedve attól, hogy a tagországok két nem hivatalos világbajnokságon vettek részt Olaszországban és Mexikóban 1970-ben és 1971-ben, az UEFA szavazást tartott és a tagországok elsöprő többsége amellelt voksolt, hogy a női labdarúgás kerüljön a nemzeti szövetségek irányítása alá.

A legtöbb európai nemzet eszerint cselekedett. Németország, Svédország és Norvégia labdarúgó szövetsége rögtön 1970-ben átvette a női labdarúgás irányítását, válogatottjuk pedig a mai napig a világ legjobb 5 csapata közé tartozik.

Ez a változás lehetővé tette hivatalos nemzetközi versenyszerkezet kialakítását, illetve ekkor még csak

barátságos mérkőzések szervezését. Az UEFA Női Bizottsága 1971-ben alakult meg (kizárólag férfi tagjai voltak), majd 7 év után feloszlatták, mivel képtelen volt megszervezni a Női Labdarúgó Európa-bajnokságot. (Ez végül csak 1984-ben sikerült.)

A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (FIFA) 1991-ben írta ki az első hivatalos Női Labdarúgó Világbajnokságot, majd a női labdarúgás 1996-ban, Atlantában bekerült a Nyári Olimpiai Játékok programjába is. A döntőben a házigazda Egyesült Államok csapata nyert, 76.000 néző előtt.

Az 1999. évi, Egyesült Államokbeli világbajnokságra több mint félmillióan váltottak jegyet és 40 millióan nézték szerte a világban a TV-n keresztül. Az USA ismét tarolt és a siker hatására 18 hónappal később az országban elindult az első profi labdarúgó liga.

A Kínai Labdarúgó Szövetség, készülve a 2003. évi világbajnokságra, létrehozott egy félproufi bajnokságot, míg az európai nemzetek a minőségi utánpótlás-nevelés fejlesztésére fókuszáltak.

A női labdarúgás Magyarországon

Kezdetek

Bármilyen hihetetlenül is hangzik, az első női labdarúgó mérkőzést Magyarországon több mint 100 évvel ezelőtt, 1912-ben játszották Szegeden, Brauswetter Boriskának köszönhetően. Az alapvető indok ugyanaz volt, mint az angol Dick, Kerr & Co labdarúgó csapat esetében: hogy a hölgyek bizonyítsák egyenjogúságukat.

Sajnos keveset lehet tudni Brauswetter Boriskáról. Annyit bizonyosan, hogy egy órakészítő családból származik. Valószínűsíthetően férjhez ment és megváltoztatta nevét. Mindenesetre teljesen eltűnt a labdarúgásból.

Fellendülés

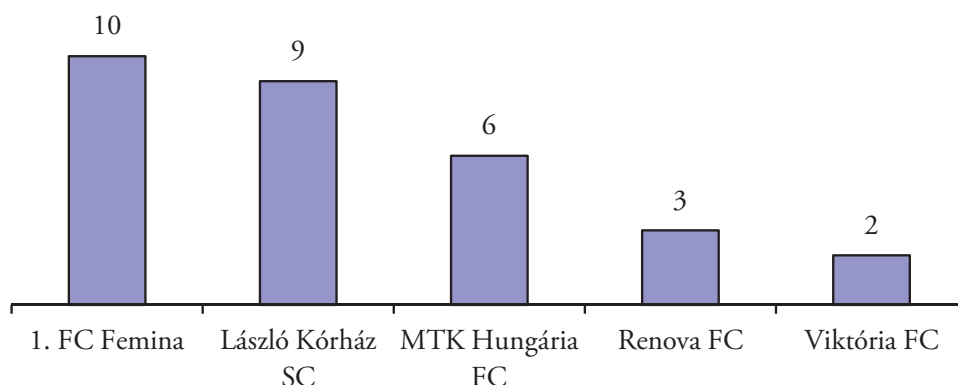
A következő mérőföldkő 1960, amikor a Testnevelési Főiskola hallgatói egy kis kézilabda pályán fociztak. Ekkor még csak hobbiból, de 1971-ben már kiírásra került az első női labdarúgó bajnokság, igaz még csak kispályán. Az első valódi bajnokságban, 1973-ban még csak budapesti csapatok szerepeltek Közülük a legrégebbi a Femina, amely a legsikeresebb női labdarúgó csapat 10 bajnoki győzelmével (1. ábra).

A Femina 1970. augusztus 19-i megalakulását követte a Renova és a László Kórház. Ez utóbbi nyerte meg az 1984-1985-ös szezonban az első nemzeti bajnokságot, amelyen már vidéki csapatok is indultak.

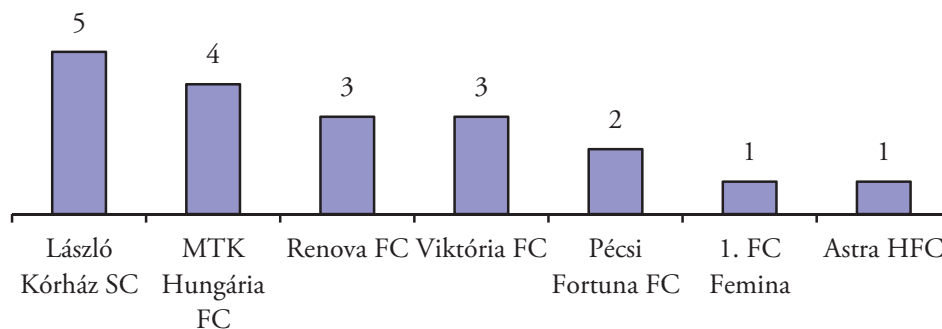
A Magyar Kupát 1992-ben írták ki először. Az első győztes a Renova csapata volt, amely abban az évben a bajnokságot és a szuperkupát is megnyerte. A kupaküzdelmeket 1993/1994-ben, 2005/2006-ban és 2006/2007-ben nem rendezték meg (2. ábra).

Az MLSZ 1985-ben hozta létre az első magyar női labdarúgó válogatottat, amely nemrég jubilált: 30 évvel ezelőtt, 1985. április 5-én lépett pályára először (hivatalos mérkőzésen) Siófokon – Kiss Mária, Bukovszkiné Boross Piroška, Kiss Lászlóné, Matskássyné Boda Mária, Jenei Anikó, Lovász Gyöngyi, Bárfy Ágnes, Szegediné Lojd Zsuzsa, Vrábel Ibo-lya (Markovics Magdolna), Kern Edit, Keresztes Zsuzsanna (Tóth Ilona) összeállításban.

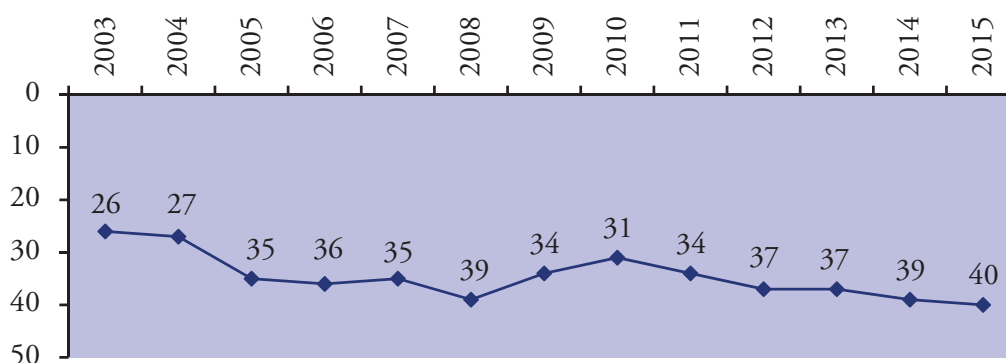
Az azóta sajnos elhunyt Tóth Ferenc szövetségi kapitány által dirigált csapat 1-0-ra győzött az akkor sem gyenge, egyebek között a napjainkban a világ egyik legjobb edzőjének tartott, a női Nationalelfet dirigáló Silvia Neidet is soraiban tudó Német Szövetségi Köztársaság válogatottja ellen.

1. ábra A magyar bajnoki cím megoszlása klubonként 1984-2014 (saját szerkesztés)

2. ábra A magyar kupagyőzelmek megoszlása klubonként 1992-2014 (saját szerkesztés)

3. ábra A magyar női labdarúgó válogatott helyezése a FIFA világranglistán (saját szerkesztés)

Jelenleg Magyarország – a 2015. március 27-én közzétett adatok szerint – a 40. a FIFA hivatalos világranglistáján. Az európai nemzetek között a 23. Legjobb helyezésünket 2003 és 2004 augusztusában értük el, ekkor 26. volt a magyar csapat. Legrosszabb helyezésünket 1996-ban értük el, ekkor 87. volt a válogatott. Átlagos helyezésünk: 34. (3. ábra)

A hazai női labdarúgás kiemelkedő alakjai közül mindenképpen meg kell említeni még a magyar válogatottsági rekorder (jelenleg 123-szoros magyar válogatott) Pádár Anitát is, aki sorozatban 16-szoros gólkirály, az év női labdarúgója 1999-ben és 2011-ben. 2013. március 6-án, a portugáliai Algarve Kupán Mexikó ellen lépett pályára 100. alkalommal címeres mezben. Bozsik József 101 válogatottságot számláló rekordjának megdöntésével pedig ő lett a legtöbbszörös válogatott magyar labdarúgó.

Nehézségek

Az 1980-as, 90-es években a magyar női labdarúgók Európa középmezőnyébe tartoztak, ugyanakkor a szervezeti struktúra teljesen fejletlen volt. A csapatok anyagi gondokkal küszködtek, a pályák rossz állapotban voltak, kevés játékos volt, ők

is munka vagy tanulás mellett űzték a sportágat. Ennek oka talán az is volt, hogy senki nem vette komolyan a női labdarúgást.

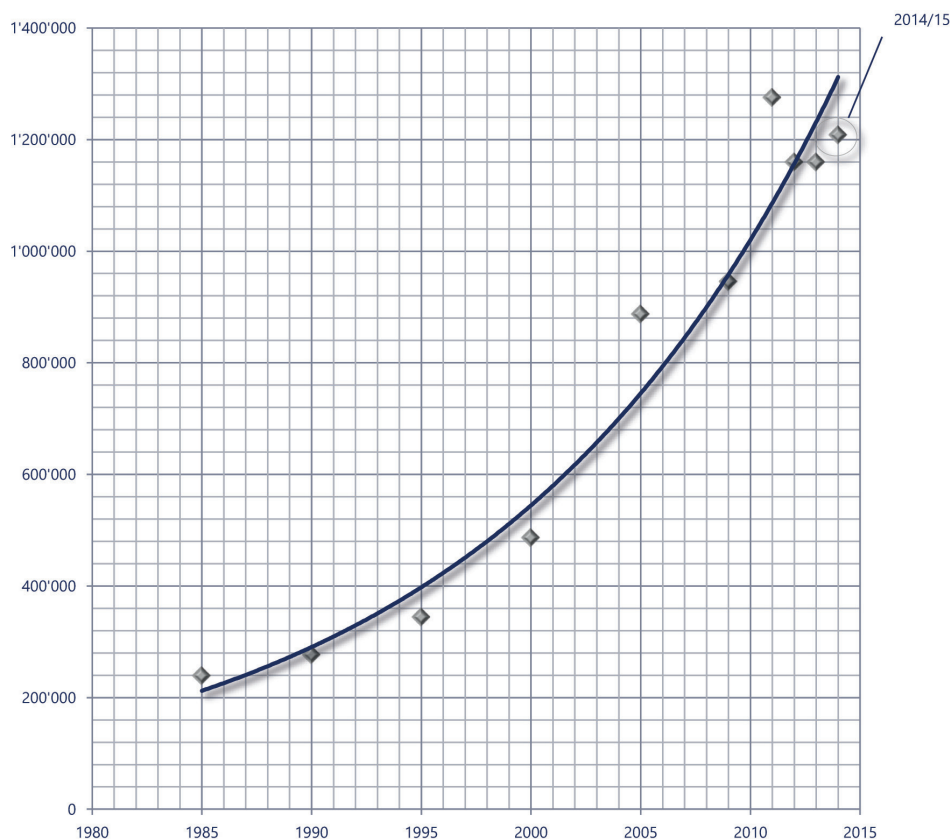
A '90-es évek sportolási szokásainak felméréséből az derült ki, hogy az a kevés nő (a 15-85 év közöttiek 24,8 %-a), aki valamilyen sporttevékenységet végez, leginkább kerékpározik, tornázik vagy úszik, mely arány megegyezik a férfiakéval.

Ugyanakkor a labdajátékokban jelentősen elmaradnak a másik nem mögött (Gáldi, 2002; Gál, 2003).

Jelen

Az utóbbi egy-két évben ugyanakkor pozitív változások történtek. Érdekes megemlíteni, hogy mintegy 3.000 néző tekintette meg például a Viktória FC Szombathely és a Bayern München mérkőzését a Bajnokok Ligájában. Az MTK Hungária Bajnokok Ligája mérkőzését az osztrák NÖSV Neulengbach ellen pedig közvetítette a Duna Televízió a felcsúti Pancho Arénából.

Az öt látvány-csapatsportban megjelenő társadalmi adókedvezmény rendszerének köszönhetően a női utánpótlás finanszírozásában az utóbbi években lényegesen jobb a helyzet, ugyanakkor a TAO-ból nem finanszírozható tételek finanszírozása még mindig gondot okoz.

4. ábra. Igazolt női labdarúgók száma 1985-2014 (forrás: <http://www.uefa.com>)

A pozitív változások ellenére az igazi áttörés még várat magára. Még mindig komoly probléma, hogy kizárólag a férfiakhoz mérve tekintenek a női labdarúgásra. A nők valóban nem tudnak úgy focizni, mint a férfiak, de futni, úszni, kosarazni, teniszezni és kézilabdázni sem tudnak úgy.

2012-ben a Magyar Labdarúgó Szövetség deklarálta a női labdarúgás fejlesztésének fontosságát. Felismerték, hogy ez nem csak sportszakmai kérdés, hanem társadalmi és gazdasági is. Sőt a férfi labdarúgás is profitálhat a női labdarúgásból.

Jövő

Az MLSZ létrehozott *Török Gábor*, az ismert politológus vezetésével egy munkacsoportot, amely megalkotott egy tízéves fejlesztési stratégiát, a női labdarúgás 77 pontját. Ez a stratégia egy teljesen új szemléletet követ.

A női labdarúgás fejlesztésétől az alábbi közvetlen eredményeket várják:

- Évről évre dinamikusan emelkedjen a labdarúgásba bekapcsolódó lányok száma.
- Megerősödjenek a női csapatok, kiszámítható feltételek között működő stabil klubok jöjjenek

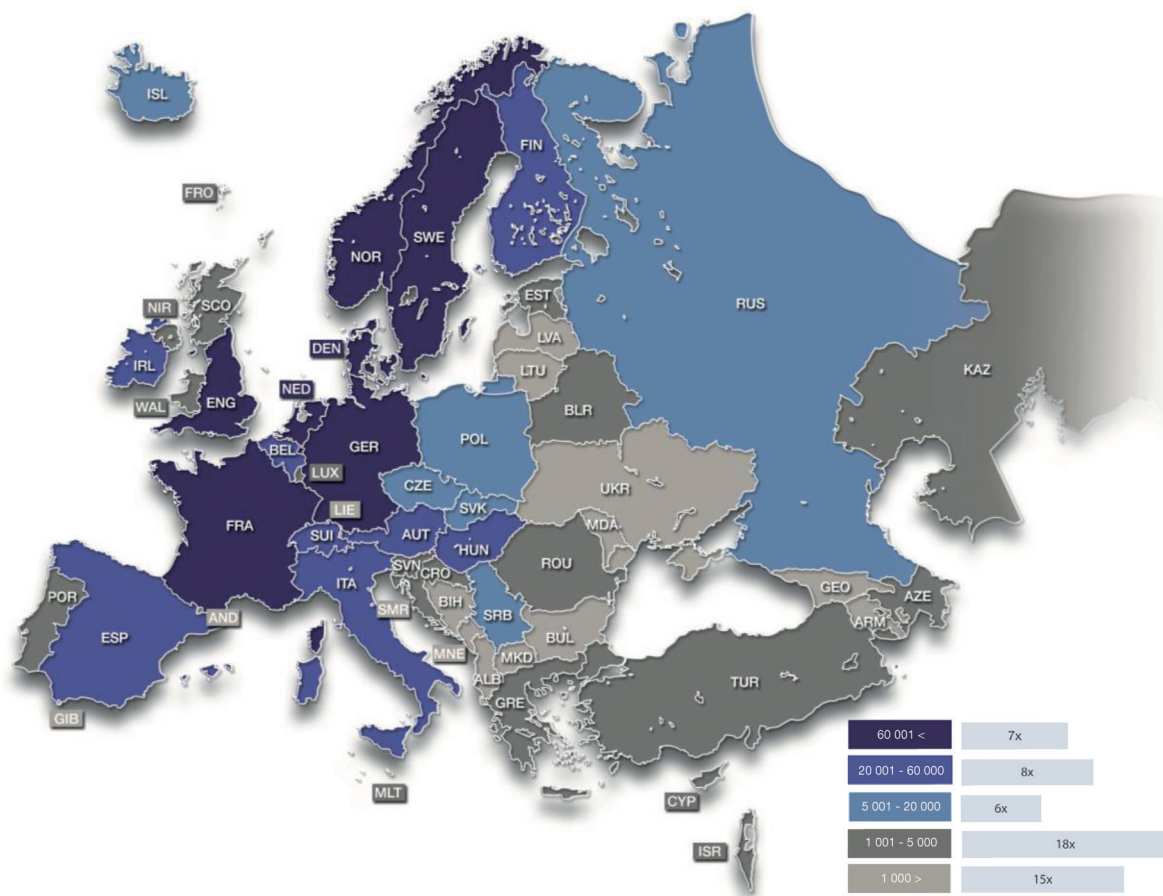
létre, a mérkőzések színvonala javuljon, a bajnokságokba bekapcsolódó csapatok száma növekedjen, a magyar bajnokság győztese pedig rendszeres szereplője legyen a Bajnokok Ligája főtáblás küzdelmeinek.

- A válogatott a korábbiaknál sikerebben szerepeljen.

100 évre volt szükség, hogy bebizonyosodjon, a női labdarúgás szintén több mint egyszerű sport.

A női labdarúgás napjainkban

Giulianotti & Robertson már 2004-ben megállapította, hogy a női labdarúgás fejlődik a világon a leggyorsabban. Az elmúlt szezonokban is folyamatos növekedés figyelhető meg a női labdarúgók számában. A 2013/14-es idényben mindösszesen 1.162.314 fő igazolt női labdarúgót tartottak nyilván Európában, míg a 2014/15-ös szezonban 1.208.558 főt (4. ábra). Ez 4 %-os létszámmelkedést jelent. Ugyanakkor a játékos eloszlás nagyon egyenetlen Európában. Mindössze 7 országban úzi több mint 60.000 hölgy ezt a sportágat, de a tagországok egynegyedében még az ezer főt, közel kétharmadában pedig az ötezer főt sem éri el az igazolt női játékosok száma (5. ábra).

5. ábra. Igazolt női labdarúgók száma Európában (2014) (forrás: <http://www.uefa.com>)

Ebben a szezonban a labdarúgók 7%-át teszik ki hölgyek. Az elmúlt években azonban a nők nemcsak a labdarúgásban, de más sportágakban is egyre nagyobb létszámban aktivizálták magukat. Az Európai Kézilabda Szövetség és az Európai Röplabda Szövetség adatszolgáltatását figyelembe véve 2.603.859 nő sportol e három sportágban, s az ő 46%-uk focista.

Az utóbbi években Európa országainak (az UEFA tagállamainak) fele női labdarúgás fejlesztési programba kezdett. Ugyanakkor a játékos létszám, illetve annak emelkedése nem elsősorban a fejlesztési programmal, sokkal inkább az ország általános társadalmi-kulturális fejlettségével, a nemek egyenjogúságának helyzetével van összefüggésben. Nem véletlenül, a játékos létszám tekintetében a skandinávok járnak az élen. Részben azért, mert e területeken a női labdarúgás bekerült az általános iskolákba is.

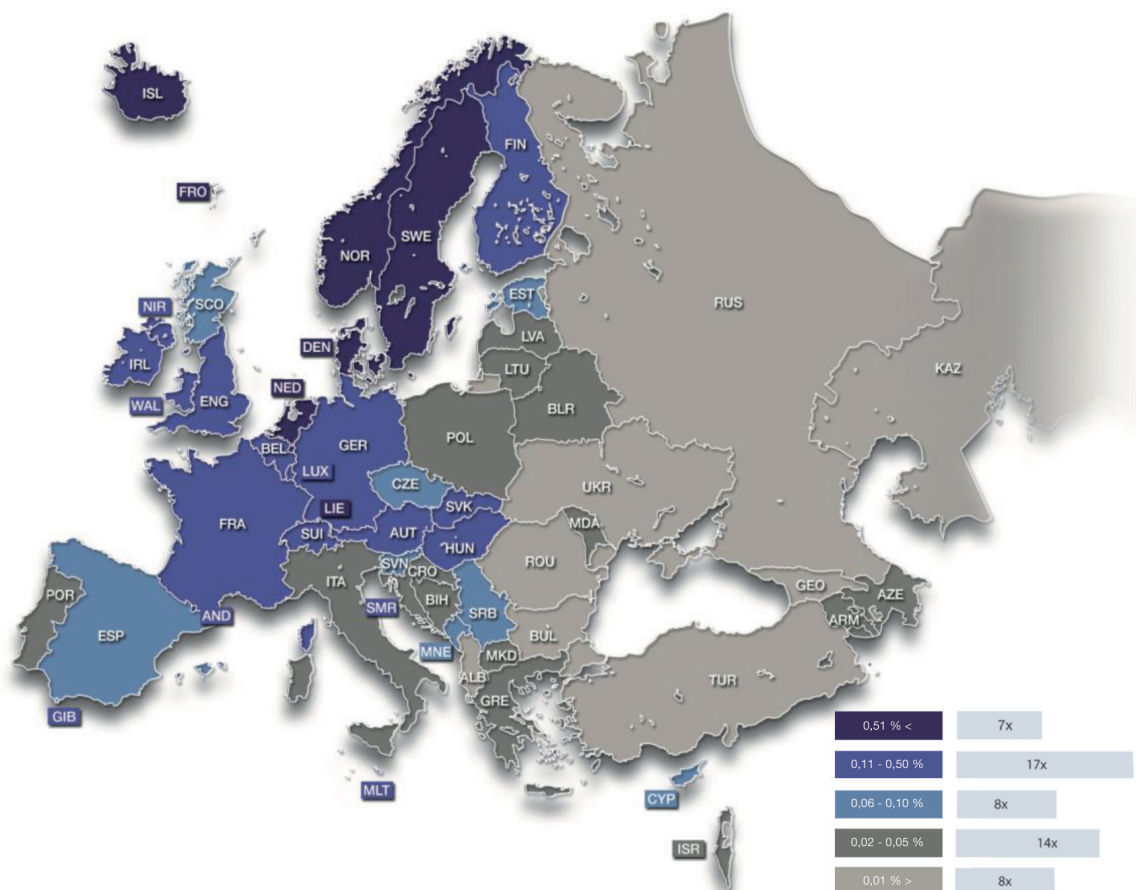
Ez számos országban lehet követendő példa, hiszen a nemzetek több mint felében a labdarúgás nem szerepel a tantervben.

Földrajzi nézőpontból az látszik, hogy Közép- és Nyugat-Európában magasabbak, míg Dél- és Kelet-Európában alacsonyabbak a létszámok. Összefüggés látszik tehát az országok gazdasági stabilitása és a sportolási hajlandóság, esetünkben a női labdarúgás között.

A részvételi hajlandóságot ugyanakkor jobban szemlélteti az a mutatószám, amely a népességszámhoz viszonyítja az igazolt sportolói létszámot. Itt megfigyelhető, hogy a tagországok 56%-ában kisebb az igazolt sportolói létszám, mint 0,1% (6. ábra).

Mindösszesen 2625 profi játékos van Európában, ami majdnem 29 %-os növekedést jelent az előző évhez képest. Ez az adat azt mutatja, hogy a profi sportolók aránya sokkal erőteljesebben nőtt, mint az igazolt sportolóké.

A lakosok száma és az igazolt sportolók száma között mindössze gyenge kapcsolat volt kimutatható. A lakosok száma és az igazolt sportolók száma közötti korreláció a 2014/2015-os szezonban 0,347 volt ($p < 0,05$).

6. ábra. Igazolt női labdarúgók száma Európában a népességszámhoz viszonyítva (2014)

(forrás: <http://www.uefa.com>)

Közepes erősségű és negatív korrelációt (-0,560) mutatott ugyanakkor az igazolt sportolók száma és a FIFA rangsor helyezés. Ezt indokolhatja, hogy a hagyományosan erős országok kezdtek előbb fejlesztési programba. De itt is valószínűbb, hogy a női futballban erős országok (Skandinávia, Németország, Franciaország) nyitottabb társadalma jelenik meg a női futball eredményeiben. Anglia helyzete kicsit más, ott a fejlesztési program az erős férfi futballhoz kapcsolta a nőket. Valamivel gyengébb erősségű összefüggés (0,411) volt kimutatható az igazolt sportolók száma és aközött, hogy hány éve van az adott országban női labdarúgás.

A női labdarúgásban dolgozó edzők 80%-a férfi. A 221 női nemzeti válogatott mellett (a korosztályos válogatottakat is beleszámítva) 107 férfi szövetségi kapitány és 64 nő dolgozik (ez 60-40% a férfiak javára). Izlandon pedig ugyanaz a szakmai stáb dolgozik a férfi és a női válogatottal is. Ezt is sokkal inkább kulturális, mint sportszakmai kérdésnek tekinthetjük.

2010 decemberében az UEFA Végrehajtó Bizottsága jelentős forrás biztosításáról döntött a női labdarúgás fejlesztése céljából (<https://uefa.com>). A kezdeti próbaidőszakban, 2010/11-ben négy nemzeti szövetség (Portugália, Olaszország, Szlovákia és Írország) részesült az alapból. A pozitív eredmények hatására (pl. Írországnak 2011 októberében elindult a női bajnokság) a következő szezonban is megismételték a programot, immár valamennyi tagország számára. 2012 júliusa és 2016 júliusa között a Női Labdarúgás Fejlesztési Programjára az UEFA mindösszesen 21,2 millió eurót fordít, amelyből évente max. 100.000 euró juthat minden tagországnak. A központi támogatásnak is köszönhetően az elmúlt négy szezonban majdnem a háromszorosára nőtt az UEFA 54 tagállama által a női labdarúgásra fordított összeg (27,5 millió EUR-ról 81,2 EUR-ra).

A játéklehetőség mellett az UEFA kiemelten fontosnak tartja azt is, hogy hosszú távú karriert biztosítson a női labdarúgóknak, akár edzőként,

játékvezetőként, sportvezetőként vagy testnevelőként. Néhány ország labdarúgó akadémiákat hozott létre kifejezetten női labdarúgók számára. Anglia 42 női központot (Centre of Excellence) alapított, míg Franciaországban egy nemzeti akadémia működik Clairefontaine-ben. Jelenleg 13 országban van női labdarúgó akadémia, azonban Magyarország nincs közöttük.

Véleményem szerint időszerű lenne a különböző típusú nemzetközi akadémiai rendszereket megvizsgálni és a hazai körülményekre adaptált megoldást kidolgozni a magyar női labdarúgás fejlesztése érdekében. Pozitív példaként jelenik meg ugyanakkor az európai porondon Magyarország a férfi licence követelmények vonatkozásában. Hazánk azon, mindössze 7 nemzeti szövetség között van, ahol a férfi labdarúgó klubok indulási feltételeként előírják női labdarúgó csapat működtetését.

Megbeszélés és következtetések

Az előbbiek jól mutatják, hogy a labdarúgás – elsőként a sportágak közül – esélyt adott a nőknek arra, hogy kivívják a polgári egyenjogúságot. A Dick Kerr's Ladies csapatának története bizonyítja, hogy a nőknek kemény harcokat kellett vívniuk a labdarúgó pályán történő elfogadtatásukhoz.

Konrad Peschen, a hamburgi Testnevelési Intézet igazgatója még 1969-ben is azt mondta: „*Nők a labdarúgó pályán? Lehetetlen!*” A következő majd 50 év is sok küzdelemmel járt. Érdekes, hogy a legfontosabb változásokat politikai erőfeszítések előzték meg. Ennek egyik legjelentősebb – ugyan Európán kívüli – példája, hogy 1972-ben az Egyesült Államok kormánya elindított egy programot a nemek közötti egyenlőség deklarálása érdekében. A Szenátus által elfogadott törvény 9. cikkelye kinyilvánította, hogy az egyetemeken és a főiskolákon ugyanakkora pénzügyi forrásokat kell fordítani a férfiak és a nők sportolására. A program meghozta eredményét, hiszen az USA megnyerte az I. Női Labdarúgó Világbajnokságot 1991-ben, Kínában.

1970-ben Annemarie Seybold, a nürnbergi Pedagógiai Akadémia dékánja azt írta tanulmányában, hogy „*A történelem során kialakított szemlélet szerint a férfiak gondolkodnak a nők helyett, vigyáznak a nőkre, meghatározzák a szokásaikat és sportolási körülményeiket. Azonban mára a nők nagykorúvá váltak és ők választják meg, mit sportoljanak akaratuk és érdeklődésük szerint.*”

A női labdarúgás fejlődése nem kizárólag

sportszakmai, de nagymértékben társadalmi, gazdasági kérdés is. A sportpályán való érvényesülés és elismerés pozitívan befolyásolja a nők társadalmi integrációját is. Nem szabad figyelmen kívül hagyni továbbá a sportolás pozitív népegészségügyi hatásait és azt sem, hogy a női labdarúgás infrastruktúrájának fejlesztése munkahelyeket teremtsen, és nem csekély adóbevételt jelent az államnak is. Gál 2003-ban megállapította, hogy a rendszeres testmozgás nem kap kellő szerepet a nők életében, holott az kedvezően hat az életminőségre, csökkenti számos betegség kockázatát és jótékony hatású a pszichológiai állapotra is.

A lányok labdarúgó képzése nem csak arról szól, hogy egy lány milyen futballista lesz, de arról is, hogy a lányok, megszeretve a futballt, a fiúk között szocializálódva támogatni fogják a sportágat, családanyaként fogyasztók és üzletasszonyként akár szponzorok is lehetnek. A közös foci pedig lehetőséget teremt arra, hogy a kisfiúk megismerjék, megértsék és elfogadják a lányokat. Ez egész életre kiható kedvező társadalmi folyamatokat indíthat el.

Egy új fejezet kezdődött a nők sportjában, a női labdarúgásban. A női labdarúgók száma dinamikusabban nő, mint a férfiaké. Magyarországon az MLSZ 10 éves fejlesztési programjában (amelynek a közepénél járunk) a fiúk száma a Bozsik Programnak köszönhetően megduplázódott, a lányok száma megháromszorozódott.

Karen Espelund, az UEFA Női Labdarúgó Bizottságának elnöke, az UEFA Végrehajtó Bizottságának első teljes jogú női tagja, optimistán látja a női labdarúgás jövőjét: „*Az UEFA elkötelezte magát a női labdarúgás folyamatos népszerűsítése mellett... Nagy erőt ad, hogy Európa nemzeti szövetségei konkrét akcióprogramokkal feleltek az UEFA felhívására... A női labdarúgás széles körű elterjesztésének folytatása az UEFA kulcsfontosságú célja. Az UEFA a jövőben is minden segítséget meg fog adni ahhoz, hogy segítse a női labdarúgás megerősödését.*” (<http://uefa.com>)

Ma a világban 22 millió női labdarúgó van, legnagyobb részük Észak-Amerikában, Európában, Óceániában és Ázsiában. A 207 FIFA tagállam közül 130 versenyez a nemzetközi porondon. Az előző, impozáns adatok ellenére a labdarúgás még a világon számos helyen gyerekcipőben jár: Ázsia, Afrika és Dél-Amerika még fejlődésre vár. Számos országban nincs nemzeti liga vagy nemzeti válogatott és a nőknek csak korlátozottan van lehetősége focizni.

A női labdarúgás helyzetét áttekintve, a FIFA jelenlegi elnöke, Sepp Blatter 1995-ben, a Női Labdarúgó Világbajnokságon elhangzott, és véleményem szerint még napjainkban is aktuális szavait idézném zárásként: „A labdarúgás jövője a nőké.”

Felhasznált irodalom

1. Bodnár I. (2003): Társadalmi diskurzus a női sportról a múlt század első felében. In: Földesiné Sz. Gy., Gál A. (szerk.) *Sport és társadalom*. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 116-133.
2. Gál A. (2003): Nők formában? In: Földesiné Sz. Gy., Gál A. (szerk.) *Sport és társadalom*. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 145-154.
3. Gáldi G. (2002): Fizikai aktivitás Magyarországon az ezredfordulón. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 3-4. 16-18.
4. Giulianotti, R., Robertson, R. (2004): The globalization of football: a study in the globalization of the 'serious life'. *The British Journal of Sociology*, 55(4), 545-568. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-4446.2004.00037.x>
5. Guttmann, A. (1991): *Women's Sports: A History*. Columbia University Press, New York.
6. Hargreaves, J. (1994): *Sporting Females*. Routledge, London.
7. Horne, J., Tomlinson, A., Whannel, G., Woodward, K. (2012): *Understanding sport. A Socio-cultural Analysis*. Routledge, London.
8. Jacobs, B. (2004): *The Dick, Kerr's Ladies*. Constable & Robinson Limited, London.
9. John, M. (1995): Sports in Austrian Society 1890s-1930s: The Example of Viennese Football. In Zimmermann, S. (ed.) *Urban Space and Identity in the European City 1890-1930s*. Central European University, Budapest, 133-150.
10. Lee, J. (2008): *The Lady Footballers. Struggling to Play in Victorian Britain*. Routledge, London.
11. Mason, T. ed. (1989): *Sport in Britain: A Social History*. Cambridge University Press, Cambridge.
12. McCrone, K. E. (1988): *Playing the Game: Sport and the Physical Emancipation of English Women, 1870-1914*. University Press of Kentucky, Lexington, 278.
13. Williams, J. (2007): *A Beautiful Game. International Perspectives on Women's Football*. Berg, Oxford.
14. Williams, J. (2014): *A Contemporary History of Women's Sport. Part One: Sporting Women, 1850-1960*. Routledge, London.

Internet

- A Magyar Labdarúgó Szövetség elnöksége által felkért ad hoc bizottság (2013). *77 pont A Női Labdarúgás Fejlesztési Programja (2013-2020)* 2015. március 23. <http://mlsz-mu.devcenter.hermeszsoft.hu/wp-content/uploads/2013/03/77-pont-A-n%C5%91i-labdar%C3%BAg%C3%A1s-fejleszt%C3%A9si-programja.pdf>
- Coubertin, Pierre de (1935): *Les assises philosophiques de l'Olympisme moderne* (Message radiodiffusé de Berlin, le 4 août 1935 et publié à l'occasion du 60 e anniversaire des Jeux de la Ie Olympiade à Athènes, 1896.) 2015. április 26. <http://library.la84.org/OlympicInformationCenter/RevueOlympique/1956/BDCF56/BDCF56u.pdf>
- FIFA (2015): *The women's game's organised origins*. 2015. március 23. <http://www.fifa.com/classicfootball/history/news/newsid=2569439/index.html>
- UEFA (2014): *National Association Factsheets 2014-15* 2015. március 23. http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Women/General/02/03/27/84/2032784_DOWNLOAD.pdf
- UEFA: *Women's Football* 2015. március 23. <http://www.uefa.org/football-development/womens-football/>
- UEFA: *Women's Football Across the National Associations 2014-15* 2015. március 23. http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Women/General/02/03/27/84/2032784_DOWNLOAD.pdf
- UEFA: *Women's Football Development Programme FACTSHEET* 2015. március 23. http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/Women/WFDP/01/72/39/37/1723937_DOWNLOAD.pdf